

De Nederlandse bijen

Het Jaar van de Bij (2012) was een groot succes. Alom aandacht voor zowel de honingbij als de wilde bij. Bijenhôtels rezen het afgelopen jaar als paddenstoelen uit de grond; veel mensen weten nu het verschil tussen honingbij, wilde (solitaire) bij en wesp. Hoogtepunt voor veel bijenliefhebbers was de presentatie van het boek 'De Nederlandse Bijen' op 13 december 2012 bij Naturalis in Leiden. Na onze vooraankondiging in januari hier een bespreking van een kenner.

Tekst en foto's Dick Belgers
(imker en liefhebber van wilde bijen)

Samen met veel andere liefhebbers was ik in Leiden om het prachtige boekwerk in handen te krijgen. 'De Nederlandse Bijen' is deel 11 in de welbekende en veelgeprezen reeks 'Natuur in Nederland'. Hierin verschenen onder andere ook: 'De Wespen en mieren van Nederland' en 'De Nederlandse Zweefvliegen'. Beide meer dan de moeite waard. Wat maakt deze serie nu zo uniek? De inhoud natuurlijk, maar vooral de manier waarop de serie tot stand kwam. En dat geldt dubbel en dwars voor deel 11 'De Nederlandse Bijen': twaalf auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud, elf anderen hebben kleine tekstuele bijdragen geschreven, maar liefst 42 fotografen leverden foto's aan en bijna 1000 bijenliefhebbers gaven waarnemingen van bijen door voor de databank. Een groot compliment waard, zeker omdat 99 procent van de mensen dat alles als vrijwilliger deed. Een dergelijke constructie is alleen mogelijk in Nederland, heb ik me laten vertellen.

Alle soorten, waar en wanneer?

Wat heeft al dat werk opgeleverd? Het belangrijkste, een lijst met 357 soorten Nederlandse bijen en hun beschrijving. Voor een boek van nog geen 50 euro betekent dit slechts 14 cent per soort. Wat dat betreft is de aanschaf al meer dan de moeite waard. Hoofdstuk 18, het grootste, beschrijft ze alle 357 (soms wel erg kort) met van iedere soort habitat en levenswijze, een vliegdiagram en een verspreidingskaartje. Uit het diagram kun je opmaken of de soort één of twee generaties heeft en of ze vliegt in voorjaar, zomer of late zomer. De gewone sachembij (*Anthophora plumipes*) vliegt al in maart maar is begin juni weer verdwenen; een echte voorjaarssoort dus. Tot slot is er uit af te lezen hoeveel weken of maanden een soort daadwerkelijk als volwassen dier actief is. Naast de wetenschappelijke naam hebben alle bijen ook een Nederlandse naam. Wat dacht u van het roodgatje,

het zilveren fluitje, de brilmaskerbij, de paardenbloembij of de slobkousbij, allemaal namen die tot de verbeelding spreken. Ook de zeldzaamheid van de soort wordt weergegeven. Deze is gebaseerd op het aantal uurhokken (1 hok = 5 km x 5 km) waar de soort de afgelopen 20 jaar is waargenomen. Van enkele soorten is er een afbeelding. Voor een standaardwerk als dit is het aantal getoonde foto's van soorten erg gering. Jammer, een gemiste kans.

Bijenleven en veel meer

Hoofdstuk 2 geeft inzicht in enkele belangrijke bijenstudies, determinatietabellen en de personen die zich hebben ingezet voor deze studies. Hoofdstuk 3 'Het bijenleven' biedt een prachtig overzicht van het nestelen van wilde bijen en de ontwikkeling van de larven, met unieke foto's van broedcellen, eieren en larven. Hoofdstuk 4 gaat over 'Bijen en bloemen'. Generalisten, zoals de honingbij,

.....
Een geweldige prestatie van een meestercollectief: een schat aan informatie over leven en ecologie van de Nederlandse wilde bijen. Voor bijenliefhebbers een *must-have*.
.....

bezoeken veel verschillende soorten planten. De specialisten zijn gebonden aan één of enkele voedselplanten. Hoofdstuk 6 gaat in zijn geheel over de honingbij. De meeste imkers is de informatie die hier gegeven wordt wel bekend. De relatie van bijen met parasitaire bijen en andere insecten wordt in hoofdstuk 7 en 8 uitgebreid beschreven. In deze hoofdstukken komen koe-koeksbijen, vliegen, waaiervleugeligen, sluipwespen, goudwespen, bronswespen, mijten, vlinders en kevers allemaal aan bod. In hoofdstuk 9 komen de zeven landschapstypen van Nederland voorbij. De meeste soorten (ruim 300) vinden we op de hogere zandgronden en het laagste aantal (ruim 150) in het laagveengebied. Het stedelijk gebied, met zijn grote verzameling aan biotopen, herbergt bijna 300 soorten.

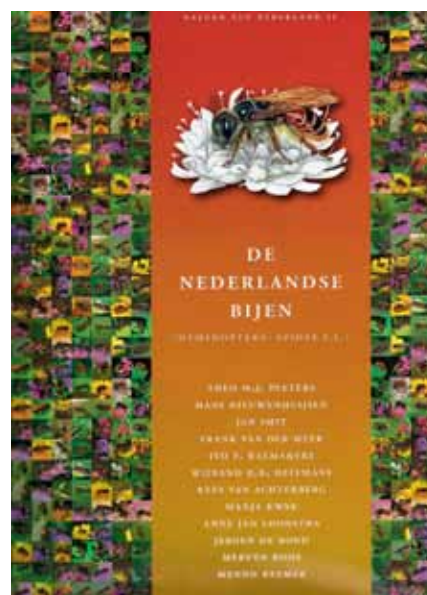
Afname - toename

In hoofdstuk 11 wordt de verandering (voor en na 1990) van de bijenfauna besproken. Van de 357 soorten zijn er inmiddels 50 (mogelijk) verdwenen uit Nederland, 88 soorten zijn (sterk) afgenomen en met de rest (219) gaat het redelijk tot goed. De hommels, een eigen groep onder de wilde bijen, zijn de afgelopen tientallen jaren dramatisch achteruitgegaan. Hoofdstuk 12 behandelt de bescherming en het beheer van bijen in Nederland. Waar kun je als bij het best wonen? Volgens de auteurs niet in het agrarisch gebied. Teveel meststoffen, bestrijdingsmiddelen en schaalvergroting. Het best kun je wellicht naar het stedelijk gebied verhuizen. De hoeveelheid groen en bloemen is hier sterk toegenomen, evenals het aanbod aan kunstmatige nestgelegenheid zoals bijenhôtels (zie ook hoofdstuk 14).

Mens en bij

In hoofdstuk 13 staat de mens centraal. Wat hebben wij met bijen? De bestuiving van cultuur- en landbouwgewassen wordt hier uitvoerig beschreven. De honingbij wordt nog steeds gezien als de belangrijkste bestuiver van landbouwgewassen. Voor de wilde flora in Nederland ligt dat anders. Hier is de betekenis van de honingbij voor de bestuiving volgens de auteurs nihil.

(In imkerkringen overheerst de opvatting dat de honingbij onderdeel is van het ecosysteem als geheel, ze vliegen hier immers al duizenden jaren rond en gaan, gehouden of niet, er hun eigen inheemse gang.- red.). Hoofdstuk 14 geeft uitleg over het bestuderen van wilde bijen. Hoe vang je ze, hoe kweek je ze, en hoe maak je een bijenhotel? Als je zelf gaat determineren is het wel handig om te weten uit welke onderdelen een bij bestaat. In hoofdstuk 15 worden deze onderdelen dan ook met bijbehorende functies besproken, met duidelijke anatomische tekeningen. Als je de terminologie van de onderdelen eenmaal onder de knie hebt, kun je met behulp van hoofdstuk 16 aan de slag met het determineren van wilde bijen, al kom je met de aanwezige determinatietabel niet verder dan tot de 36 bijengeslachten. In hoofdstuk 17 tot slot is onder andere de Nederlandse soortenlijst te vinden.

Natuur in Nederland deel 11 . Theo M.J. Peeters, Hans Nieuwenhuijsen, Jan Smit, Frank van der Meer, Ivo P. Raemakers, Wijnand R.B. Heitmans, Kees van Achterberg, Manja Kwak, Anne Jan Loonstra, Jeroen de Rond, Mervyn Roos & Menno Reemer, 2012 Naturalis Biodiversity Center en EIS-Nederland Leiden i.s.m. KNNV Uitgeverij. 544 pp ISBN 978 90 5011 447 9 € 49,95. Ook te koop in het Bijenhuis.

LANDELIJKE OPEN 13 & 14 juli IMKERIJDAG

OVER BIJEN HOUDEN • HONING SLINGEREN
WASKAARSEN MAKEN • BLOEMEN BESTUIVEN
EN NOG VEEL MEER

U bent van harte welkom bij:

Ook in 2013 is voor u de Open Imkerijdag een prachtige gelegenheid om u als bijenhouder te presenteren.

Meldt u aan als deelnemer aan dit landelijke evenement van de NBV.

Ga naar het aanmeldformulier op www.bijenhouders.nl.

Doen!

www.bijenhouders.nl

FOTO: WIM OERLEMANS
ONTWERP: HILDE WAGHAGEN